

Nekaj misli ob Hvalnici stvarstva

Ko prebiramo Hvalnico stvarstva, lahko ugotovimo, da je sv. Frančišek s svojo mistično intuicijo prišel do istih sklepov kot ekologija; da namreč v naravi vse služi. Služi sonce, luna, zvezde, oblačno in jasno nebo, rastline, cvetje na polju. Vse. Prav vse. In v zanosu prepeva: "Hvaljen bodi, moj Gospod, z vsemi svojimi stvaritvami."

Gotovo je presenetljivo dejstvo, da so Frančišek in znanstveniki prišli do istih zaključkov.

Na misel nam prihaja, da imata znanost in mistika isto počelo, ki ne more biti drugje kot v Bogu. Tako mistika kot znanost sta beseda Boga.

Ne le, da ni nasprotja med znanostjo in vero, temveč se celo dopolnjujeta. Sta dve resnici, ki tedaj, ko ju postavimo eno ob drugo, pokazeta vso resnico, vso božjo besedo.

Če v razpravljanju med teologi in znanstveniki pride do nesoglasij, kot se je žal dogajalo v preteklosti, to pomeni, da razprave niso potekale na pravi način. Ali je bila napačna teologija ali pa napačna znanost.

Prava znanost in prava teologija sta božji besedi. Torej ne moreta biti nikoli v nasprotju, ampak se medsebojno dopolnjujeta.

Za prihodnost si lahko samo želimo, da teologija in znanost ne bi več hodili po ločenih poteh, ampak da bi se končno srečali z vzajemnim spoštovanjem, da bi reševali človekove težave, ki jih ne more rešiti niti sama teologija niti sama znanost.

Za rešitev najglobljih problemov današnjega človeka se je potrebno zateči k celoviti božji besedi, k teologiji in znanosti.

Videli smo, da v naravi vse služi. O tem soglašata znanost in teologija. Vsa živa bit-

ja imajo pomembno vlogo v stvarstvu. Ne le s tem, kar so, ampak tudi s tem, kar postajajo. Rojstvo, rast in smrt vsakega živega bitja so pomembni dogodki, ki imajo svojski namen v služenju.

Sv. Frančišek hvali Gospoda za vse, kar se godi v naravi; niti smrt ga ne utiša v njegovi hvalnici. Ne vznemiri se ob njej, marveč jo pokliče z ljubkovalnim imenom sestra, sestra Smrt.

Smrt je sestavni del živega bitja. Vsako živo bitje se rodi, raste in umre. Brez smrti posameznikov bi se vesoljno ravnoesje porušilo. Lahko torej rečemo, da je živo bitje čudovita resničnost, ki zasije za hip v času, potem pa takoj prepusti mesto drugim iskricam življenja. Je luč, ki se prižge in takoj ugasne, potem ko je prižgala druge luči.

Življenje je neizmerno nenehno iskrenje, kjer vsaka iskra služi nečemu. Nihče ni veččen, toda tudi nihče ni nekoristen. Vsako živo bitje poje svojo bivanjsko pesem in se takoj žrtvuje, da bi sprožilo druge pesmi.

Na prvi pogled lahko svet, v katerem živimo, izgleda kot svet, ki mu vlada sebičnost. Pomislite na biološke zakone boja za obstanek, zmage močnejšega, na zakone o zasedanju kar največjega prostora v tekmovanju energij z drugim.

Na eksperimentalni ravni so ti zakoni zelo točni in takoj pritegnejo pogled znanstvenika, vajenega poskusov, ki so zanesljiv vir znanstvene resnice.

Ko pa te zakone vrednotimo, menim, da je treba preseči zgolj eksperimentalno raven in se zazreti v globine resničnosti vseh stvari v njihovi celovitosti. Ko gledamo na stvarstvo s tega stališča, lahko opazimo tudi, da se živ-

ljenje ne omejuje na izražanje egoizma, ampak da je prej nenehno darovanje v prid vseh; tako se oblikuje ekološko ravnovesje, ki koristi vsem. Sv. Pavel ima čudovit izraz za to: "Vse stvarstvo ječi kot v porodnih bolečinah." Vse stvarstvo je v porodnih bolečinah, ječi, trpi, se žrtvuje, da bi rodilo.

Življenje je altruistična in ne egoistična resničnost.

Res je, da močnejši ubije šibkejšega, vendar tega ne stori neurejeno; to stori na osnovi zakona služenja, ki mu je pokoren tudi sam zmagovalec.

Če svoje izhodišče postavimo v posameznika, ločenega od celote, kakor da bi ta imel razlog za obstoj sam v sebi, potem se nam lahko življenje zazdi nekaj strašnega. Toda v tem primeru hočemo mi sami razumeti stvarstvo v egoističnem ključu, ko postavljamo svoje izhodišče na zgrešeno točko, to je na egoistično, kakor da bi bilo vse vesoljstvo v funkciji tistega posameznega živega bitja.

Če pa postavimo svoje izhodišče v ravnovesje in v vesoljno harmonijo, recimo celo v Boga, vse postane lepo in skladno, kakor je bilo za Frančiška, ki je v globini intuitivno začutil resničnost stvari in je z vso dušo prepeval skupaj s Stvarnikom: "Bog je videl, da je vse dobro."

V naravi vse služi. Na dejaven način. Vsa živa in neživa bitja imajo neko službo.

Moramo pa tudi ugotoviti, da gre za nujno, to je neobhodno služenje. Ne svobodno. In svobodno ni, ker tako ne more biti, ker v živih bitjih in še bolj v stvareh ni svobode pri izbiranju. Reči moramo tudi, da je iz istega razloga neprimerno govoriti o egoističnem ali altruističnem vedenju, kakor smo to storili prejle. To namreč vsebuje moralno sodbo, ki je ne more biti, kjer ni svobode. Ostaja pa ustrezno izrazje, ki se sklicuje na služenje. Četudi je tako služenje nezavedno, ga je mogoče eksperimentalno nadzirati.

Med vsemi živimi bitji je samo človek poklican, da se svobodno vključi v razgovor o vesoljnem služenju, ki je navzoče v naravi.

Od tod, to je iz človekove svobode in misli, izvira tudi velika odgovornost in tveganje človekovega obstoja. Človek lahko prispeva služenje vesoljstvu; in to je enkraten prispevek, ker je svoboden; lahko pa to zavrne in podre vesoljno ravnovesje, še posebej ekološko in ravnovesje medčloveških odnosov, kar privede do katastrofe.

Kristus, Božji Sin, se nam ni razodel kot mogočni oblastnik, ampak kot služabnik. Vse njegovo življenje je bilo nenehno služenje človeštvu. In da bi nam jasno dokazal, kaj razume kot služenje, se ni obotavljal poklekiniti pred učence, da bi jim umil noge.

V luči Kristusa in njegovega učenca Frančiška lahko rečemo, da je najbolj vzvišen način človekovega obstoja v služenju. Svobodno služiti iz ljubezni. Vse do darovanja lastnega življenja, ki ga je treba živeti kot prejeti dar, ki ga je treba darovati, a ne prisiljeno, kot se to zgodi pri drugih živih bitjih, ampak iz ljubezni, kakor se spodobi za človeka, ki je sicer tudi biološko bitje, a je svobodno in ljubeče, ker je božja podoba.

Zlasti v luči Kristusa, ki je božje obličje med nami, lahko rečemo tudi, da je Bog sam služabnik, najvišji služabnik. Opredelitev Boga-Ljubezni velja tudi za Boga-Služabnika, saj ni mogoče ljubiti, ne da bi služili.

Čeprav je videti še tako protislovno, lahko trdimo tudi, da je samo človek v drži služenja resnično svoboden človek. On sam se namreč odloča, da bo služil. Kdor pa se upira služenju, bo k temu proti svoji volji prisiljen skupaj z drugimi bitji, ki niso obdarjena s svobodo.

Žal pa lahko človek s svojimi odločitvami povzroči vojne, škodo in vsakovrstne nesreče, toda v vsem tem hudem bo sam žrtev in ne gospodar. Resnična svoboda je ljubezen, ki se izrazi v služenju. Služenje je naj-

bolj vesoljni zakon, ki združuje stvarstvo in Stvarnika v en sam objem. Lahko rečemo, da je služenje božja predprava, ki jo Bog sam poklanja stvarstvu, da bi mu omogočil večno življenje v njem in z njim. Pavel piše: "Stvarstvo nestrpno hrepeni po razodetju božjih sinov ... v upanju, da se bo tudi stvarstvo iz suženjstva razpadljivosti rešilo v svobodo slave božjih otrok" (Rim 8,19-21).

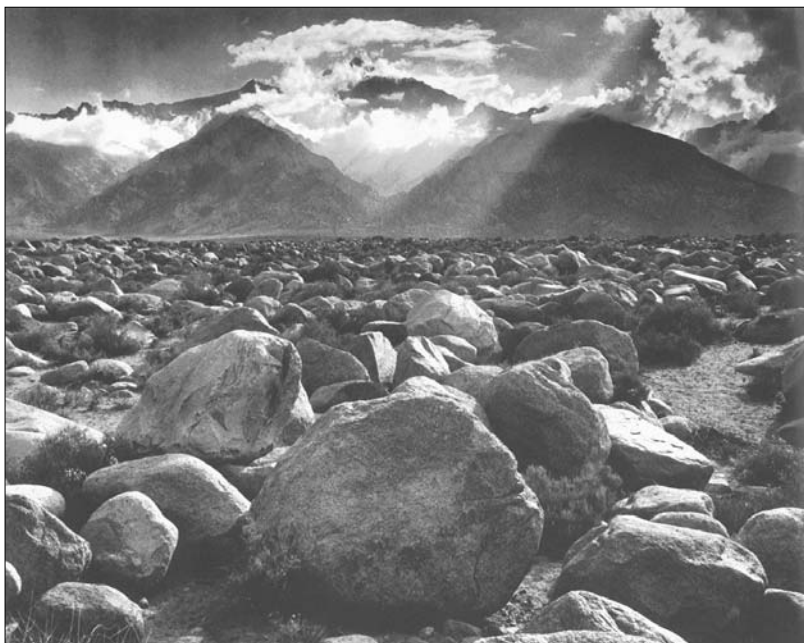
Človek si ne more misliti, da je sam v središču vseh svojih "zakaj". S tako zgrešenega položaja ne bo našel odgovora in se bo zrušil kot žrtev pesimizma, nihilizma, avtoritarizma ali karkolizma.

Sv. Frančišek pa, ki je v Boga postavil izhodišče in cilj vsakega svojega razmišljanja, je znal kot malokdo dojeti čudovito skladje vsega stvarstva, ko je spravil med seboj veselje in bolečino, življenje in smrt v en sam spev veselja svobodnega in ljubečega človeka, ki vse daje v božjem služenju bratom.

Na prvi pogled se nam zdi, da Sveto pismo kaže dva različni sliki stvarstva. Pred grehom je bilo vse dobro in skladno: "Bog je videl, da je vse dobro." Po grehu pa je videti, kot da je narava postala zlobna mačeha. Kaj se je spremenilo z grehom? Morda narava? Ali pa se je spremenil človek? Zdi se mi, da bi lahko v luči Svetega pisma in znanosti zatrdili, da je narava fizično ostala ista. Trditev: "Bog je videl, da je vse dobro," je absolutna trditev, ki velja pred grehom in po njem. Resnično pa se je spremenil človek sam v sebi in tudi v svojem odnosu do stvari.

Greh, to je zgrešena odločitev človeka, ki zavrača vesoljno govorico služenja, izpostavi človeka na milost in nemilost njegovim protislovjem in trpljenju brez upanja.

Sv. Frančišek se je osvobodil greha in si je pridobil tako prodoren uvid, da je videl harmonijo, lepoto in veselje v vsem stvarstvu. Nič ga ni vznemirjalo, nič mu ni bilo problematično, niti smrt niti trpljenje.

Ansel Adams: Mt. Williamson, Sierra Nevada, pogled iz Manzanara, Kalifornija, fotografija, 1945.
(©The Trustees of the Ansel Adams Publishing Rights Trust.)

V njem lahko občudujemo velikega pevca vseh stvari in obenem velikega spokornika, enega največjih spokornikov, kar jih pomni zgodovina. V središču vsakega človeškega trpljenja je vedno videl križanega Kristusa, ki se daje vsega v deju najvišje ljubezni.

Morda se bo komu zdelo čudno in nerazumljivo, da je Frančišek znal spraviti tako pretanjeno občutje ljubezni do vseh stvari s tolikšnim duhom spokornosti. Morda pri njem radi sprejemamo poetičnost, človeškost in bratskost, k tišini pa obsodimo njegovo spokorniško plat, kot da bi bila samo dolg, ki ga je Frančišek moral plačati miselnosti svojega časa.

V resnici pa je najgloblji Frančiškov uvid prav v tem, da je razumel, kako resnično vse stvarstvo ječi v porodnih bolečinah, ječi, da bi porodilo. Razumel je, da so v človeku vrednote, ki jih je treba rešiti. In če uboštvo, lakota in razno drugo prostovoljno telesno trpljenje pomagajo pri ohranjanju ravnotežja teh vrednot, ni treba niti za hip pomišljati pri odločitvi. Prepeval je: "Tolikšna je dobrina, ki me čaka, da mi je vsaka muka prav lahka."

Frančišek je razumel, da je življenje v vsej svoji lepoti tudi nenehno žrtvovanje. In tako mora biti. Prav zaradi tega postaja življenje še lepše, ker tako postaja božji dar, ki ga lahko spet darujemo v ljubezni in v upanju. Tako je storil Kristus na križu, pa tudi Frančišek na La Verni, kjer je hotel biti križan skupaj s Kristusom. In prav tedaj mu je uspelo v lastnem srcu okusiti vsaj delček neizmerne ljubezni, ki jo je Kristus imel do človeštva in do vsega stvarstva.

Frančiškovo življenje ni bila samo iskrica; bilo je žareča bakla, ki je razsvetlila mnoge in jih razsvetljuje še danes.

Njegovo življenje je bilo kratko, polno bolečin in stisk, vendar svobodno, skrajno svobodno in tako polno veselja, kot so ga mogli izkusiti le maloštevilni.

prevedel fr. Miran Špelič OFM

* Članek je preveden iz: Famiglie francescane toscane, Convegno: Il Messaggio di S. Francesco e l'Ecologia La Verna 1982, str. 126-130